

2 S.C.R.

సర్వోన్నత న్యాయస్థానాల నివేదికలు 867

బాంబే రాష్ట్రం

1955

వర్సెస్

అక్టోబర్, 4.

అలీ గుల్లన్

[ఎస్. ఆర్. దాస్, యాక్టింగ్ ప్రధమ న్యాయమూర్తి., భగవతి, వెంకటరామ అయ్యర్, జాఫర్ ఇమామ్ మరియు చంద్రశేఖర అయ్యర్, న్యాయమూర్తులు.]

చట్టం:

భారత రాజ్యాంగం - ఆర్టికల్ 31 - ప్రజా ప్రయోజనం - బాంబే భూ సేకరణ చట్టం, 1948 (బాంబే చట్టం 33/1948), విభాగం సి(4) (ఎ) - బొంబాయి రాష్ట్రం ప్రజా ప్రయోజనం కోసం నిర్దిష్ట ప్రాంగణాల అభ్యర్థన - విదేశీ దౌత్యవేత్త కార్యాలయం లోని ఒక సిబ్బందిలో, సభ్యుని నివాసం కోసం - చట్టం యొక్క ఉద్దేశ్యంలో 'ప్రజా ప్రయోజనం' కోసం అభ్యర్థన చేయబడిందా

ముఖ్య గమనిక:

వివరించినది: బొంబాయి ప్రభుత్వానికి విభాగం 6 యొక్క ఉప-విభాగం (4) యొక్క నిబంధన (ఎ), బొంబాయి భూ సేకరణ చట్టం , 1948 (బాంబే చట్టం 33/1948) లో, 'విదేశీ దౌత్యవేత్త సిబ్బందిలో ఒక సభ్యుని నివాసం' ప్రజా ప్రయోజనం కోసం అభ్యర్థన కింద హక్కు ఉంది.

అభ్యర్థన చేసిన ఉద్దేశ్యం "పబ్లిక్ చట్టం యొక్క అర్థం లోపల ప్రయోజనం; మరియు అభ్యర్థన ఈ సందర్భంలో ఒక రాష్ట్ర ప్రయోజనం కంటే యూనియన్ ప్రయోజనం ఎక్కువగా రూపొందించబడింది.

ఏదైనా సందర్భంలో "ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం" అనేది ఒక వర్గానికి భిన్నంగా ఉంటుంది "యూనియన్ ప్రయోజనం" మరియు "రాష్ట్ర ప్రయోజనం" మరియు సముపార్జన నుండి లేదా రాష్ట్రం ద్వారా ఆస్తిని కోరడం మినహా యూనియన్ యొక్క ఉద్దేశ్యం , రాష్ట్ర జాబితా అంశం 36 కింద దాని సామర్థ్యంలో ఉంది.

ఒక బాధ్యత మూడు విభిన్న కోణాలను లేదా అంశాలను కలిగి ఉండవచ్చు మరియు ఒక రాష్ట్రం యొక్క ప్రయోజనం , యూనియన్ ప్రయోజనం మరియు ఒక సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనం కోసం ఉపయోగపడవచ్చని ఎవరైనా పరిగణించవచ్చు. ఒక దౌత్యవేత్త సభ్యుని వసతి కొరకు ఒక గది యొక్క అభ్యర్థన కూడా ఒక యూనియన్ ప్రయోజనానికి సంబంధించినది , అది రాష్ట్ర ప్రయోజనంగా లేదా ఒక సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనంగా ఉండవలసిన అవసరం లేదు. కాబట్టి ఈ అభిప్రాయంపై కూడా , ప్రస్తుత సందర్భంలో అభ్యర్థన తప్పనిసరిగా చెల్లుబాటుగా జరిగినట్లు భావించాలి

శాసనంలోని పదాలు కేవలం మిగులు వస్తువులుగా నిర్మించే నిర్మాణానికి న్యాయస్థానములు మొగ్గు చూపాలి.

తీర్పు:

సివిల్ అప్పీలేట్ అధికార పరిధి: సివిల్ అప్పీల్ నం 229/1953.

భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 132 (1) ప్రకారం బొంబాయి ఉన్నత న్యాయస్థానం యొక్క 16 వ డిసెంబర్, 1952 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి అప్పీల్ నంబర్ 110/1952.

ఎం.సి. సెటల్వాడ్ భారతదేశ అటార్నీ-జనరల్ (పోరస్ ఎ. మెహతా మరియు ఆర్ హెచ్ ధేబర్ , అతనితో) అప్పీలుదారు కోసం.

ప్రతివాది కోసం రాజిందర్ నారాయణ్.

1955, అక్టోబర్ 4, న్యాయస్థానం తీర్పును వెలువరిచినవారు.

చంద్రశేఖర అయ్యర్ న్యాయమూర్తి: బాంబే భూ సేకరణ చట్టం , 1948లోని సెక్షన్ 6 లోని సబ్-సెక్షన్ (4)లోని నిబంధన (ఎ) కింద బొంబాయి ప్రభుత్వానికి హక్కు ఉందా ? (బాంబే యాక్ట్ 33/1948), ప్రజా ప్రయోజనం కోసం , "విదేశీ దౌత్యవేత్త సిబ్బందికి నివాసం కల్పించడం" కోసం నిర్దిష్ట ప్రాంగణాన్ని అభ్యర్థించాలా? రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 226 ప్రకారం బాంబే రాష్ట్రాన్ని అటువంటి చర్య తీసుకోకుండా నిరోధించాలని బాంబే ఉన్నత న్యాయస్థానం లో ప్రతివాది దాఖలు చేసిన రిట్ దరఖాస్తు.

టెండోల్గర్ న్యాయమూర్తి. , ముందు దరఖాస్తును స్వీకరించిన తర్వాత , చట్టం యొక్క అర్థం ప్రకారం, అభ్యర్థన చేసిన ఉద్దేశ్యం "ప్రజా ప్రయోజనం" అనే కారణంతో రాష్ట్రం విజయం సాధించింది. కానీ, అప్పీల్ పై, అభ్యర్థన ప్రజా ప్రయోజనం కోసం చేసినప్పటికీ , అభ్యర్థన ఉత్తర్వు చెల్లదు , 'ప్రజా ప్రయోజనం యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనం లేదా రాష్ట్ర ప్రయోజనం అయిఉండాలి మరియు ఈ ప్రత్యేక సందర్భంలో విదేశీ దౌత్య సంబంధమైన సిబ్బందికి చెందిన సభ్యుని నివాసం కోసం వసతి అవసరం అనేది యూనియన్ ప్రయోజనం, ఇది రాష్ట్ర అధికారాల పరిధికి వెలుపల ఉంది.

సెక్షన్ 6 లోని సబ్-సెక్షన్ (4) లోని నిబంధన (a) మా ప్రస్తుత ప్రయోజనాల కోసం అనవసరమైన భాగాలను విస్మరించడం, ఈ నిబంధనలలో నడుస్తుంది:-

"రాష్ట్ర ప్రభుత్వం , వ్రాతపూర్వక ఉత్తర్వు ద్వారా , ఒక రాష్ట్రం లేదా మరేదైనా ప్రజా ప్రయోజనం కోసం ప్రాంగణాన్ని అభ్యర్థించవచ్చు మరియు ఆ ప్రాంగణాన్ని తనకు అనుకూలమైనదిగా అనిపించే విధంగా ఏదైనా ప్రయోజనం కోసం ఉపయోగించవచ్చు లేదా వ్యవహరించవచ్చు".

చట్టం యొక్క చెల్లుబాటు రాజ్యాంగ విరుద్ధమైనదిగా లేదా రాష్ట్ర శాసన సామర్థ్యానికి మించినదిగా ప్రశ్నించబడదు. ఒక దౌత్యవేత్త సిబ్బందిలో ఒక సభ్యుని నివాసం కోసం ఆవరణ అవసరం కాబట్టి ఇది ప్రజా ప్రయోజనం కోసం కావలెను అనడంలో సందేహం లేదు.

రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31లో ఆస్తిని అభ్యర్థించడానికి లేదా సంపాదించడానికి అధికారం యొక్క అంతిమ మూలం కనుగొనబడింది. అభ్యర్థన లేదా సముపార్జన తప్పనిసరిగా ప్రజా ప్రయోజనం కోసం ఉండాలి మరియు పరిహారం ఉండాలి. ఈ కథనం యూనియన్ చట్టానికి మరియు రాష్ట్ర చట్టానికి సమాన శక్తితో వర్తిస్తుంది. రాజ్యాంగంలోని ఏడవ షెడ్యూల్ లోని జాబితా 1 మరియు జాబితా 2 లోని 33 మరియు 36 అంశాలు వరుసగా పార్లమెంటు మరియు రాష్ట్ర శాసనసభలకు వాటికి సంబంధించి చట్టాలను రూపొందించడానికి అధికారం కల్పిస్తాయి.

బొంబాయి ఉన్నత న్యాయస్థానంలోని అభ్యుదయ అప్పీలు న్యాయమూర్తులు తమ నిర్ణయానికి వచ్చిన హేతుబద్ధత ఏమిటంటే, ప్రజా ప్రయోజనం ఏమీ ఉండదు , ఇది యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనం లేదా రాష్ట్రం యొక్క ఉద్దేశ్యం కాదు. నిర్దిష్ట సందర్భంలో "ఏదైనా ఇతర ప్రయోజనం" అనే పదాలను "రాష్ట్ర ప్రయోజనం" తో ఎజెనడం జెనరస్ (అదేరకమైన) అని చదవాలి కాబట్టి , శాసనం క్రింద

పరిగణించవలసిన ఈ రెండు వర్గాలు మాత్రమే ఉన్నాయి.విదేశీ దౌత్యవేత్త సిబ్బందిలో సభ్యునికి వసతి కల్పించడం అనేది "యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనం" మరియు "రాష్ట్ర ప్రయోజనం" కాదు.

రెండు దృక్పథాలకు సంబంధించి మేము ఈ అభిప్రాయాన్ని సమర్థించలేకపోతున్నాము. ఉమ్మడి శాసనసభ జాబితా (జాబితా 1) లోని అంశం 33 "యూనియన్ ప్రయోజనాల కోసం ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవడం లేదా కోరడం" అని సూచిస్తుంది. రాష్ట్ర జాబితా (జాబితా 2) లోని అంశం 36 "జాబితా 3 లోని ఎంబ్రీ 42 నిబంధనలకు లోబడి యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనాలకు మినహా ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవడం లేదా కోరడం"కు సంబంధించినది. ఉమ్మడి శాసనసభ జాబితా (జాబితా 3)లోని 42వ అంశం "యూనియన్ లేదా రాష్ట్రం యొక్క ఉద్దేశ్యం లేదా ఏదైనా ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం" గురించి మాట్లాడుతుంది. మూడు అంశాలను కలిపి చదివితే , "ప్రయోజనం" యొక్క వర్గాలు మూడు సంఖ్యలో ఉన్నాయని, అవి యూనియన్ ప్రయోజనం , రాష్ట్ర ప్రయోజనం మరియు ఏదైనా ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం అని చాలా స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ప్రతి రాష్ట్ర ప్రయోజనం లేదా యూనియన్ ప్రయోజనం తప్పనిసరిగా ప్రజా ప్రయోజనం అయినప్పటికీ , స్వాధీనం లేదా అభ్యర్థన యొక్క ఉద్దేశ్యం ఒకటి లేదా మరొకటి కాకుండా ప్రజా ప్రయోజనం అయిన సందర్భాల గురించి ఆలోచించడం సులభం. ప్రైవేట్ బినామీలచే ఆసుపత్రులు లేదా విద్యాసంస్థల నిర్మాణానికి స్థలాలను స్వాధీనం చేసుకోవడం 'ప్రజా ప్రయోజనం, అయితే ఇది ఖచ్చితంగా రాష్ట్ర లేదా యూనియన్ ప్రయోజనం కాదు. మేము రాష్ట్ర ప్రయోజనం లేదా యూనియన్ ప్రయోజనం గురించి మాట్లాడేటప్పుడు , ప్రజల లేదా ప్రజలలో ఒక వర్గం ప్రయోజనం కోసం నిర్దిష్ట పనులను చేయడానికి రాష్ట్రం లేదా యూనియన్ పై విధించిన విధులు మరియు బాధ్యతల గురించి మేము ఆలోచిస్తాము. ప్రయోజక సంస్థలు లేదా ప్రజా సంక్షేమాన్ని హృదయపూర్వకంగా కలిగి ఉన్న పథకాలు ఉనికిలోకి రావడానికి సులభతరం చేయడానికి రాష్ట్రం ఆస్తిని ఆర్జించే లేదా అభ్యర్థించే సందర్భాలు పైన పేర్కొన్న మూడవ వర్గంలోకి వస్తాయి.

గొప్ప గౌరవంతో, మేము చెప్పాల్సింది ఏమిటంటే "ఏదైనా ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం" అనే పదాలు 'ప్రజా ప్రయోజనానికి మాత్రమే పరిమితం చేయబడ్డాయి , ప్రయోజనం కోసం పరిమితం చేయబడిన ఫలితాన్ని చేరుకోవడానికి దిగువ న్యాయస్థానంలో అనుకూలమైన నిర్మాణ నియమం ' అని చెప్పడానికి మేము నిర్బంధించబడ్డాము, ఇది రాష్ట్రం యొక్క ఉద్దేశ్యం కూడా యింకా వేరే ఏమి కలిగి లేదు. నియమం

సన్నమైన(నారో) పరిమితుల్లోనే పరిమితం చేయబడాలి మరియు సాధారణ లేదా సమగ్ర పదాలు వాటి ఉద్దేశ్యంలో స్పష్టంగా పరిమితం కానట్లయితే వాటి పూర్తి మరియు సహజమైన అర్థాన్ని పొందాలి అనే వాస్తవం నుండి కొంత భాగం, ఒక ప్రత్యేకమైన జాతి ఉండాలి, అది తప్పనిసరిగా ఉండాలి. ఒకటి కంటే ఎక్కువ జాతులు, నియమం వర్తింపజేయడానికి ముందు, ప్రశ్నలో ఉన్న శాసనంలోని "ఏదైనా ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం" అనే పదాలను రాష్ట్ర ప్రయోజనం అని అర్థం చేసుకోవడానికి మాత్రమే ఉపయోగించినట్లయితే, అవి కేవలం మిగులుగా మారతాయి ; న్యాయస్థానములు సాధ్యమైనంత వరకు అటువంటి నిర్మాణానికి వ్యతిరేకంగా మొగ్గు చూపాలి.

చట్టం రాష్ట్ర ప్రయోజనం మరియు యూనియన్ ప్రయోజనం అనే రెండు ప్రయోజనాలను మాత్రమే పరిగణనలోకి తీసుకుంటుందని అంగీకరించినప్పటికీ , విదేశీ దౌత్యవేత్త సిబ్బందికి వసతిని కనుగొనడం యూనియన్ ప్రయోజనం మరియు రాష్ట్ర ప్రయోజనం కాదు. యూనియన్ జాబితాలోని ఐటెమ్ 11 "దౌత్య, దౌత్యపరమైన మరియు వాణిజ్య ప్రాతినిధ్యాన్ని" పార్లమెంట్ యొక్క శాసన సామర్థ్యానికి సంబంధించిన అంశాలలో ఒకటిగా పేర్కొంటుంది మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 73 ప్రకారం, యూనియన్ యొక్క కార్యనిర్వాహక అధికారం అటువంటి విషయాలన్నింటికీ విస్తరించ బడుతుంది. విదేశీ దౌత్యవేత్త లోని సిబ్బందిలో ఒక సభ్యునికి ఒక గదిని భద్రపరచడం అనేది దౌత్య సంబంధించిన ప్రాతినిధ్యాన్ని అందించడమేనని , అందువల్ల ఇది యూనియన్ యొక్క ఉద్దేశ్యమని , దీని కోసం రాష్ట్రం చట్టబద్ధం చేయలేమని చెప్పలేము. దౌత్యవేత్త సిబ్బందికి వసతి కల్పించాల్సిన బాధ్యత యూనియన్ పై లేదని ప్రతివాది తరపు న్యాయవాది శ్రీ రాజిందర్ నరైన్ అంగీకరించారు మరియు ఆధునిక కాలంలో కాన్సుల్ యొక్క సాధారణ విధులను మనం గుర్తుచేసు కున్నప్పుడు ఇది అలా ఉండాలి . అతను ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న రాష్ట్రం యొక్క ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడం మరియు వాణిజ్య వ్యవహారాలను ప్రోత్సహించడం మరియు అతని అధికారాలు , అధికారాన్ని మరియు మినహాయింపులు రాయబారితో సమానంగా ఉండవు. అతను ఉన్న రాష్ట్రంతో అతన్ని నియమించే రాష్ట్రం యొక్క వ్యాపారం మరియు వాణిజ్యం అతని ప్రాథమిక సంబంధం. బొంబాయి రాష్ట్రం దాని స్వంత వ్యాపార మరియు వాణిజ్యం పై ప్రధానంగా ఆసక్తిని కలిగి ఉంది మరియు రాష్ట్రంలో పనిచేస్తున్న విదేశీ కాన్సుల్ తన విధులను సమర్థవంతంగా నిర్వర్తించడంపై ఆసక్తిని కలిగి ఉంది. ఈ సందర్భంలో అభ్యర్థనను యూనియన్ ప్రయోజనం కంటే రాష్ట్ర ప్రయోజనంగా పరిగణించడానికి మేము మొగ్గు చూపుతున్నాము.

ఏదైనా సందర్భంలో, ఇదివరకే ఎత్తి చూపినట్లుగా, "ఇతర ప్రజా ప్రయోజనం" అనేది బొంబాయి రాష్ట్రం చట్టబద్ధం చేయగల ఒక ప్రత్యేక వర్గం, ఎందుకంటే యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనాల కోసం మినహా ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకోవడం లేదా పొందడం, అంశం 36 రాష్ట్ర జాబితా లోని దాని సామర్థ్యానికి లోబడి ఉంటుంది.

ప్రమేయం ఉన్న ప్రశ్నను చూడడానికి మరొక మార్గం ఉంది. ఒక బాధ్యత మూడు విభిన్న కోణాలను లేదా అంశాలను కలిగి ఉండవచ్చు మరియు రాష్ట్ర ప్రయోజనం, యూనియన్ యొక్క ప్రయోజనం మరియు సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనానికి ఉపయోగపడుతుంది. దౌత్యవేత్త సభ్యుని వసతి కోసం ఒక గదిని కోరడం యూనియన్ ప్రయోజనానికి సంబంధించినదిగా పరిగణించబడినప్పటికీ, అది రాష్ట్ర ప్రయోజనం లేదా సాధారణ ప్రజా ప్రయోజనంగా నిలిచిపోదు. ఈ దృక్పథంలో కూడా, ఈ సందర్భంలో అభ్యర్థన తప్పనిసరిగా చెల్లుబాటు అయ్యేదిగా పరిగణించబడాలి.

పైన పేర్కొన్న కారణాల దృష్ట్యా, అప్పీల్ అనుమతించబడుతుంది మరియు టెండోల్కర్ న్యాయమూర్తి, యొక్క ఉత్తర్వు అప్పీలుదారుకు చెల్లించాల్సిన ఖర్చులతో పునరుద్ధరించబడుతుంది.